

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1260/19

לפני: כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט י' אלרון

העותר: מרק קריימר

נגד

המשיבים: 1. מר דוד רוזן – נציב תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות
2. נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה: י"ט באייר התש"ף (13.05.2020)

העותר: בעצמו

בשם המשיבים: עו"ד יוסף בנקל; עו"ד אילה בל

פסק-דין

השופט י' אלרון:

לפנינו עתירה להורות על ביטול החלטת נציב תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות (להלן: הנציב) לסיים את טיפולו בתלונת העותר, שהופנתה כלפי התנהלות הפרקליט אשר ייצג את אגף שיקום הנכים במשרד הביטחון (להלן: הנילון ו-אגף השיקום, בהתאמה) בהליך שהתקיים בעניינו, ואשר מכהן כיום כשופט בית משפט שלום.

1. כעולה מהעתירה ומתגובת המשיבים לה, ביום 31.12.2015 הגיש העותר תלונה לנציב על כך שהנילון הגיש באיחור של כארבעה חודשים את תשובת אגף השיקום לערעורו של העותר בעניין תביעתו להכרה בו כנכה לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט–1959 (להלן: חוק הנכים).

2. בהודעת נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות (להלן: הנציבות) מאותו יום נמסר לעותר כי תלונתו לא תתברר עד לסיום הדיון בערעור, אלא אם יתקבל אישור מיוחד לכך מאת היועץ המשפטי לממשלה. אולם, צוין כי משיוכרע הערעור, יוכל העותר לשוב ולפנות לנציבות ולהגיש פעם נוספת את תלונתו.

3. פניית העותר ליועץ המשפטי לממשלה לצורך קבלת אישור לבירור תלונתו בטרם יסתיים ההליך נדחתה ביום 18.7.2017, והוא הוסיף ופנה למבקר המדינה בעניין, אשר הציע כי העותר יפנה לנציב בעניין לאחר הכרעה בהליך המשפטי בעניינו.

4. משהוכרע הערעור והוכר העותר כנכה לפי חוק הנכים, הגיש ביום 5.7.2018 תלונה נוספת לנציבות נגד הנילון.

ביום 22.8.2018 הודיע הנציב לעותר כי החליט לסיים את הטיפול בתלונה. זאת, בעיקרו של דבר, מאחר שהנילון סיים לייצג את המדינה בערכאות המשפטיות. בהקשר זה הפנה הנציב לסעיף 18(ב)(3) לחוק נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות, התשע"ו–2016 (להלן גם: חוק נציבות תלונות הציבור), המורה כי "הנציב רשאי להפסיק את בירור התלונה", בין היתר אם נוכח כי "התלונה מתייחסת לגורם שחדל להיות מייצג המדינה בערכאות", יחד עם זאת, הנציב ציין כי:

"מהתייחסותה של עו"ד חביליו [פרקליטת מחוז תל אביב (אזרחי) – י' א'] לתלונה אכן עולה שחל שיהוי של מספר חודשים בהגשת כתב התשובה, ויש להצר על כך. הנני תקווה כי תשומת הלב שהופנתה לנושא בעקבות תלונתך, תימנע הישנות של מקרים דומים בעתיד".

5. מכאן העתירה שלפנינו, אשר עניינה, כלשון העותר, "ערעור על החלטה נחב"ם [הנציב – י' א'] שלא לברר את התלונה" נגד הנילון.

6. לטענת העותר, שייצג עצמו בדיון לפנינו, התנהלות אגף השיקום הסבה לו נזק רב, בין היתר בשל "סחבת" של עובדיו, נציגיו – ובכלל זה של הפרקליטים המייצגים את אגף השיקום בהליכים השונים המתנהלים מכוח חוק הנכים.

את עיקר דבריו של העותר אביא כלשונם על מנת שלא לגרוע מהם:

"החיים שלי נהרסו בגלל הפציעה ובגלל חוסר הטיפול של אגף השיקום נכים, ולכן אני נלחם בכל כוחי בסחבת ובאיחורים של משרד הביטחון ונציגיו כדי למנוע סבל מחיילים אחרים שנפצעו או ייפצעו וממשפחותיהם. במסגרת הזאת אני פונה לפעמים לנתב"ם [הנציב – י' א'] כשהפרקליטים מאחרים בזמנים לא סבירים בהגשת מסמכים וזה מוסיף לסחבת".

בהקשר זה, טוען העותר כי נתקל במקרים נוספים שבהם פרקליטים המייצגים את אגף השיקום מתעכבים בהגשת תגובות שלא לצורך, תוך שהוא מדגיש בעתירתו כי עיקר מטרתה להביא לתיקון המצב הקיים ולמנוע את השיהוי הרב שבטיפול בפניות המוגשות לאגף השיקום.

לצד זאת, מלין העותר על כך שהנציב לא בירר את תלונתו הראשונה עוד בטרם חדל הנילון לייצג את המדינה בערכאות.

לבסוף, טוען העותר כי יש לאפשר לו להשיג על החלטות הנציב חרף הוראות סעיף 24(ב) לחוק נציבות תלונות הציבור שלפיהן לא ניתן להשיג על החלטות הנציב בפני בית משפט. לטענתו, בית משפט זה מוסמך לעשות כן בשבתו כבית משפט גבוה לצדק מתוקף סעיף 15(ג) לחוק-יסוד: השפיטה, המורה כי בסמכותו לדון "בענינים אשר הוא רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק ואשר אינם בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר".

7. מנגד, המשיבים סבורים כי יש לדחות את העתירה.

לטענתם, החלטת הנציב התקבלה בהתאם לסמכותו לפי חוק נציבות תלונות הציבור, המורה, בין היתר, כי הנציב רשאי להפסיק בירור תלונה המתייחסת לגורם שכבר אינו מייצג את המדינה בערכאות.

בהקשר זה, מפנים המשיבים לדברי ההסבר לחוק נציבות תלונות הציבור, מהם עולה לטענתם כי הסמכות להמשיך ולברר תלונה המתייחסת לגורם שחדל לייצג את המדינה בערכאות שמורה למקרים חריגים שבהם קיים אינטרס ציבורי המצדיק את המשך בירור התלונה.

זאת ועוד, לטענת המשיבים, חוק נציבות תלונות הציבור אינו מסמיך את הנציב לברר תלונות המופנות כלפי שופטים מכהנים. לטענתם, העברת שופטים מכהנים תחת שבט ביקורתו של הנציב בגין התנהלותם בתפקידים קודמים עלולה לפגוע בעצמאותם השיפוטית.

לגופו של עניין, נטען כי לא נפל פגם בשיקול דעתו של הנציב לסיים את הטיפול בתלונה. בכלל זה, טוענים המשיבים כי:

”הנציב קיבל את החלטתו ... לאחר שפנה אל פרקליטות מחוז תל אביב, בדק את פשר האיחור, בחן את המשמעות והשלכות שיהיו לבירור התנהלותו של שופט במועד שכיחן כפרקליט אל מול התועלת שעשוי לצמוח מבירור כאמור, וקבע כי מקרה דנא יש להפסיק את הבירור.”

בנסיבות אלה, נטען כי אין זה מאותם מקרים חריגים שבהם נדרש בית משפט זה להתערב בשיקול דעת הנציב.

8. לשלמות התמונה יצוין כי העותר ביקש לצרף לעתירה את פסק דינו של בית משפט השלום בתל אביב-יפו (השופט ע' יריב) בת"א 16-07-19234 מיום 10.9.2019, בגדרו התקבלה תביעתו נגד אגף השיקום לבית משפט השלום בגין נזקים שנגרמו לו, לטענתו, כתוצאה מהתרשלות הטיפול בתביעתו להכרה בו כנכה לפי חוק הנכים.

בפסק דינו, קבע בית משפט השלום, בין היתר, כי “הטיפול בעניינו של התובע היה רצוף מחדלים ואי-סדרים, אשר חורגים חריגה רבתי מסטנדרט ההתנהגות המצופה מרשות שלטונית”, ופסק לטובת העותר פיצוי בגין עוגמת הנפש שנגרמה לו בסך 25,000 ש"ח, הוצאות בסך 5,000 ש"ח ושכר טרחת עורך דין בסך 10,000 ש"ח.

יודגש כי אף שפסק הדין מונה מחדלים מספר באשר להתנהלות אגף השיקום בטיפולו בעניינו של העותר, לא הוזכרה בו התנהלותו של הנילון, ודומה כי האיחור בהגשת התשובה על ידי הנילון לא עמד בבסיס פסק הדין.

נעבור עתה לליבון הדברים.

דיון והכרעה

9. לאחר שעיינו בעתירה, בתגובת המשיבים, ובנספחיהן, ואף שמענו את טיעוני העותר בקשב רב בדיון שהתקיים לפנינו, הגענו לכלל מסקנה כי דין העתירה להידחות.

10. אין להקל ראש בטענותיו הקשות של העותר, היוצאות מעומק ליבו.

למרבה הצער, ההליך המשפטי עלול לעיתים להידמות כמנוכר עבור אדם הנקלע בעל כורחו להתדיינות משפטיות בעניינו. התמודדותו עם ההליך המשפטי עלולה לא פעם להיות קשה וטעונה, ובמיוחד כאשר זכויותיו ועתידו מונחים על הכף. על כן, נדרשת רגישות רבה מצד בתי המשפט ועורכי הדין המייצגים את הצדדים בכדי להבטיח כי הדיון המשפטי יתנהל באופן ענייני תוך כיבוד כל הצדדים הנוגעים לעניין.

הדברים מקבלים משנה תוקף במקרים שבהם ההליך המשפטי עוסק בתביעתו של אדם להכרה בנכותו לפי חוק הנכים. במקרים אלו, אין מדובר בבקשה לסעד משפטי בלבד, כי אם גם להכרה מצד מוסדות המדינה במחיר הבריאותי הכבד שנגבה ממנו במהלך תקופת שירותו בכוחות הביטחון.

עיכוב הטיפול בעניינו, השתהות במענה לפניותיו והתמשכות ההליכים על פני שנים רבות, עלולים להותיר בפניו רושם כי רשויות המדינה מזלזלות בו תוך פגיעה בכבודו, ואינן מוקירות את הקרבתו. מכך יש כמובן להימנע ככל הניתן, ולפיקח על אגף השיקום ומייצגיו לעשות כל מאמץ להשלים את הטיפול בפניות אליו במהירות הנדרשת.

11. יחד עם זאת, בנסיבות המקרה דנן, לא מצאנו מקום להתערב בהחלטת הנציב לסיים את הטיפול בתלונת העותר.

סעיף 24(ב) לחוק נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות קובע כי:

”לא יזדקק בית משפט לבקשת סעד נגד החלטותיו של הנציב וממצאיו בעניין תלונה”.

הסעיף דומה בעיקרו לסעיף 45(ב) לחוק מבקר המדינה, התשי”ח-1958, הקובע

אף הוא כי:

”שום בית משפט לא ייזקק לבקשת סעד נגד החלטותיו וממצאיו של נציב תלונות הציבור בענין תלונה”.

באשר לסעיף אחרון זה, נקבע בעבר כי אף שאין בו כדי להעניק חסינות להחלטות נציב תלונות הציבור מפני הפעלת ביקורת שיפוטית על ידי בית משפט זה בשבתו כבית משפט גבוה לצדק – הרי שיש בו כדי להצר את היקף הביקורת כלפי החלטות נציב תלונות הציבור. כך למשל, בעניין צוד נקבע כי:

”תוכנו של סעיף 45(ב) לחוק מבקר המדינה, גם אם אינו אוצר כח לשלול ביקורת שיפוטית כלשהי על החלטה, בודאי אוצל על מרחב הביקורת והיקפה. ואכן, מתחם ההתערבות השיפוטי הצר החל על פעולות המבקר דרך כלל, הינו צר במיוחד בענייני תלונות הציבור, והוא שמור למצבים חריגים ביותר, בהם נפל פסול קיצוני מובהק בהחלטת המבקר, המחייב את ביטולה או תיקונה על פי עקרונות יסוד של המשפט הציבורי” (בג”ץ 6825/06 צוד נ’ מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור, פסקה 24 (24.6.2009); ראו גם בג”ץ 7329/17 אילוז נ’ מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור, פסקה 11 (9.7.2018)).

דברים אלו יפים אף לעניין סעיף 24(ב) לחוק נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות.

אכן, לבית משפט זה סמכות רחבה ביותר להעניק סעד בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת לפי סעיף 15(ג) לחוק-יסוד: השפיטה, וסמכות זו אינה נשללת מבית משפט זה אלא בלשון ברורה, שאינה משתמעת לשתי פנים. זאת, ביתר שאת “כאשר הסמכות ניטלת ממערכת בתי המשפט ומוענקת לגוף שאינו שיפוטי”, כבענייננו (בג”ץ 6163/92 אייזנברג נ’ שר הבינוי והשיכון, פ”ד מז(2) 229, 238 (1993)).

יחד עם זאת, יש בהוראות סעיף 24(ב) לחוק נציבות תלונות הציבור כדי לצמצם את היקף הביקורת השיפוטית על החלטות הנציב. משכך, בית משפט זה לא יתערב בהחלטותיו אלא במקרים שבהם ניתן להצביע על פסול קיצוני ומובהק בהחלטתו, המחייב את ביטולה או תיקונה.

12. במקרה דנן, משבחן הנציב את נסיבות העניין ושקל את מכלול השיקולים הרלוונטיים, איננו סבורים כי המקרה שלפנינו נמנה עם אותם מקרים חריגים שבהם נדרשת התערבותו של בית משפט זה.

13. בהינתן האמור לעיל, העתירה נדחית.

בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ' באייר התש"ף (14.5.2020).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

המשנה לנשיאה